

Stefan Moysa

"Die Bussordnung der Kirche :
pastorale Hilfen und Hinweise für
die Feier der Busse", wyd. Hugo
Aufderbeck i Martin Fritz, Leipzig
1977 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/2, 189-190

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rdzeniem książki są obszerne wypowiedzi teologiczne obu wydawców. Kasper mówi o problemie zła w ogólności. Stawia problem najpierw z punktu widzenia filozofii, przy czym stwierdza, że należy go rozważać w kategoriach ludzkiej wolności i stosunku tej wolności do problemu bytu. Sprawa bytu przybiera w teologii postać pytania o stworzenie. Ponieważ stworzenie samo w sobie jest dobre, wobec tego zło nie posiada w ramach stworzenia samoistnego bytu. Dokonuje się ono jako skutek wolności człowieka, który ma moc wprowadzić bezład w zaplanowany przez Boga świat dobra. Za zło nie jest wyłącznie odpowiedzialna wolność ludzka, ale wolność wszelkich duchowych stworzeń, których istnienia nie można negować. Wypowiedzi biblijne o istnieniu zła są częściowo personalne, częściowo niepersonalne. Żadnego z nich nie można w wyjaśnieniu pomijać. Kasper próbuje następnie bardziej metafizycznie określić zło jako nicosć przed Bogiem, która się sprowadza do zaprzeczenia zbawczej woli Bożej, do życia bez łaski i do perwersji samego siebie.

Lehmann zajmuje się bardziej szczegółowym pytaniem, czy szatan posiada byt osobowy. Analizuje więc wypowiedzi Pisma św. stwierdzając, że szatan posiada tam „tysiące twarzy”. Nazwany jest Belzebubem, mocnym, oskarżycielem, kusicielem, węzłem itd. Jest mocą osobową, ale raczej trzeba go pojmować jako „nie-osobę”, jako coś co niszczy osobowość. Lehmann wyraźnie zaprzecza, jakoby szatan był tylko personifikacją zła, gdyż takie ujęcie nie uwzględnia całej tradycyjnej nauki o duchowych bytach samoistnych i ich wolności. Nauka św. Tomasa, który bardzo różnicuje zastosowanie pojęcia osoby do takich bytów, pozostaje w dalszym ciągu aktualna i służy Lehmannowi do lepszego wyjaśnienia zagadnienia.

Obydwa artykuły teologiczne poprzedzone są szczegółowym studium biblijnym autorstwa K. Kertelge, w którym autor szczegółowo rozważa przede wszystkim pojęcie szatana w Nowym Testamencie, gdzie jest on ukazany jako przeciwnik Jezusa. Analizuje pokusy Jezusa, a także przytaczane przez ewangelistów sceny opętania. Autor stwierdza też, że demitologizacja nie może zrezygnować z pojęcia osoby w zastosowaniu do szatana. Książkę zamyka studium psychologiczne na temat opętania, w którym J. Mischo opisuje szczegółowo wypadki, ale wzbrania się, by z nich wyciągać pewne interpretacje teologiczne.

Książka jest cennym studium, które wskazuje jak pewne nawet skrajne postawienie problemu, może doprowadzić do lepszego zrozumienia niektórych zagadnień. Żaden z autorów nie przyjmuje twierdzeń Haaga. Nie poprzestają oni jednak na czystej negacji, ale starają się problem dalej posunąć i lepiej wytłumaczyć zagadnienie zła oraz pojęcie osoby w zastosowaniu do niego. Stąd wielka wartość książki dla pogłębienia teologii stworzenia i problemu zła.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Die Bussordnung der Kirche. Pastorale Hilfen und Hinweise für die Feier der Busse, wyd. Hugo Aufderbeck i Martin Fritz, Leipzig 1977, St. Benno-Verlag, s. 179.

Ogłoszony 2 grudnia 1973 roku przez Pawła VI nowy rytuał pokuty (*Ordo Paenitentiae*) wprowadza daleko idące zmiany w tej ważnej praktyce Kościoła. Książka jest pomyślana jako szeroko pojęty komentarz tego obrzędu, który pozwoliłby na głębsze zrozumienie pokuty chrześcijańskiej i lepsze jej praktykowanie.

List wprowadzający napisał kardynał Bengsch przewodniczący episkopatu Niemieckiej Republiki Demokratycznej. Jest to prosta prezentacja nowych obrzędów wskazująca, w jaki sposób organicznie zrastają się one z dawną praktyką, przy czym wyraźnie zostaje zalecone stopniowe i roztropne

wprowadzanie zmian. W tym samym duchu utrzymuje się analiza obrzędów napisana przez J. Schuppa.

Bardziej teoretyczny charakter nosi studium A. Grillmeiera, który przedstawia historię rozwoju praktyki pokutnej w Kościele. Sama rzecz jest specjalistom znana, lecz przypomnienie jej bardzo pomaga do zrozumienia obecnej praktyki.

R. Kacznyski podaje pewną teologiczną wizję pokuty określając jej charakter eklezjalny, który w *Ordo Paenitentiae* dochodzi szczególnie do głosu. Podobnie teologiczny charakter noszą rozważania J. Gründela o winie i grzechu, w którym autor stosuje do analizy tych pojęć kategorie personalistyczne.

Następne opracowania są pomyślane jako praktyczna pomoc zarówno dla penitenta, jak i dla kapłana sprawującego sakrament. Znajdziemy więc tam sposoby przeprowadzania współczesnego rachunku sumienia (J. Eger) i modlitwy wyrażające ducha pokuty i ułatwiające nawrócenie (H. Engel). P. J. Cordes podaje wskazówki, jak odnosić się do penitenta, a D. Grothues rozważa miejsce, jakie powinna zajmować pokuta w życiu kapłana. Całość uzupełniają schemat kazania o pokucie (L. Bertsch) oraz teksty teologiczne D. Bonhoeffera, J. Ratzingera, K. Rahnera, i W. Kaspera.

Mamy więc do czynienia z pewnego rodzaju syntezą odnowionej praktyki pokutnej w Kościele. Książka jest łatwo zrozumiała i pożyteczna, chciałoby się powiedzieć niemal nieodzowna dla praktykowania pokuty w sposób odpowiedzialny i osobisty, jak sobie Kościół tego życzy.

ks. Stefan Moysa SJ, Warszawa

Ladislaus BOROS, *In der Versuchung. Einübung in die Meditation*, Freiburg-Basel-Wien 1978, Verlag Herder, s. 126.

Wśród absorbujących zajęć i wyczerpującego trybu życia, jakie narzuca dzisiejszy świat, daje się odczuć potrzeba refleksji, zagłębienia się w ludzką egzystencję, aby odkryć w ten sposób tajemnicę i sens życia. Taką drogą prowadzi czytelnika Ladislaus Boros. W rozdziale wstępnym stwierdza on, że medytacja chrześcijańska dokonuje się w ciszy i pokorze, a rozpoczyna się od refleksji nad rzeczywistością, w której człowiek jest zanurzony. Składają się na nią ludzie, wydarzenia, los, szczęście lub nieszczęście. Dopiero w ten sposób odkrywa człowiek tajemnicę Boga i Chrystusa.

Następne rozdziały są praktycznym przeprowadzeniem tego rodzaju medytacji na przykładzie kuszenia Chrystusa na pustyni. Zachowanie się Chrystusa w pokusach, jakie opisuje ewangelia, daje autorowi okazję do ukazania problemów człowieka i zasugerowania pewnego sposobu ich rozwiązywania. I tak pokusa, aby zamienić kamienie w chleb, jest próbą odciążenia Chrystusa od codziennej zyczojności. Jezus bowiem wybrał drogę życia wewnętrznego, wierności, ukrycia. Działał zgodnie z prawami świata i chciał, by świat pozostał światem. W takim świecie Jezus ufał, był prostego serca, wskazał ludziom drogę wewnętrzną przemiany. Pokusa aby się rzucić z krzyżanką świętymi jest pokusą do cudowności, do panowania, do ukazania się Mesjaszem niezwykłym, jakiego lud oczekiwał. Jezus przeciwstawia temu Bożą pokorę i miłość, przyjęcie życia takiego, jakim ono jest, aby się mogło później przekształcić w życie człowieka zmartwychwstałego. Pokusie, aby osiągnąć wszystkie bogactwa świata Jezus przeciwstawia swoje ubóstwo i łagodność, które są wyrazem tego, że i Bóg chciał wobec człowieka przyjąć postawę pokory i łagodności.

Pokusa kończy się hołdem służby aniołów, co znowu staje się dla Borosa okazją do refleksji na temat eschatologicznego dokonania wszystkich rzeczy i nieba jako ostatecznej rzeczywistości.